

La Svizra e l'Uniun europeica EU

Numer spezial da «L'Hebdo» per Tschuncaisma

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ «Il num da Tschuncaisma (...) munta tschinquanta dis sunter Pasca. Per il cristianissem commemorescha questa festa la vegnida dal sontg Spiert sin ils giuvnals (...) tenor il segund chapitel dals fatgs dals apostels. Lez rapporta ch'il sontg Spiert saja vegni giu sin els; (...) lur hajan els entschavi a discurren en plis linguatgs (...). Oz chaschuna Tschuncaisma savens grondas scuntradas» (1). Quai para d'avair stimulà il magazin secular «L'Hebdo» (Losanna), gist per lezza festa, d'edir in numer spezial (nr. 21) da 190 paginas (!) cun auturas ed auturs nundumbraivels. En l'entir quadern hai dentant chattà mo duas decleraziuns religiusas. L'emprima, davart la chasa editura «Labor et Fides» (Genevra), tuna: «Croire en un Dieu qui n'existe pas», [versiun franzosa dal cudesch] dal plevon ateist Klaas Hendrikse» (p. 179); quest teolog dals Pajais Bass declera sia cretta definend Dieu en il spiert da Tschuncaisma: «Quai che cumpogna la gliעד; (...) ma ins sto l'emprim sa mover, sa metter sin via» (cità en «Le Temps» dals 3 d'avrigl 2010). L'autra remartga religiosa en il numer spezial da «L'Hebdo» è in laud da sasez esprimì dal victur da l'elecziun presidenziala serba ils 20 da matg 2012 e commentà da Jacques Pilet: «I dat pia ina giusta divina!» Uschia ha Tomislav Nikolic sa gratulà sez per sia elecziun (...). Ma ils pievels da l'Uniun europeica (UE) n'èn anc ditg betg pronts d'acceptar l'adesiun d'in stadi nov cun in'economia uschè flavla ed in equiliber politic uschè malsegir (...). La Serbia e l'UE sa fan quitads per trais pajais limitrofs: En Cosova e Montenegro sfundran mafias, en Bosnia-Erzegovina sfundran ils nazionalists en discordanzas» (p. 92). Da fanadur 2013 duai la Croazia (strusch 4,5 milliuns olmas) vegnir commembra da l'UE. Lura vegnan ses cunfins cun lez trais stadis surmenziunads era cunfins balcanics da l'UE. Quel cun la Bosnia-Erzegovina (strusch 4 milliuns olmas) separava gia ils pajais habsburgais da l'Imperi osman en virtid dal congress da Vienna 1815 enfin a l'annexiun da Bosnia 1908. L'elecziun da Nikolic rinforza indirectamain lez cunfin balcanic. In auter separa la Grezia (passa 11 milliuns olmas) da Turchia dapi il patg da Losanna 1923; el segua il flum Evros sin 200 km e va mo sin 12,5 km a travers la prada. «300 migrants illegals en media traversan quel cunfin mintga di vers la Grezia. 2011 han ins tschiffà 55 558 migrants illegals che l'avevan passà, pia 12% daplì che 2010» (p. 43).

Ina schliaziun duvrabla e cunvegnetta

L'UE, ses cunfins e sias relaziuns cun la Svizra, fan or in tema principal dal quadern. Schefredactur Alain Jeannot ha entitulà ses editorial: «Ins sto vuschar puspè davart il Spazi economic europeic (SEE)» (p. 7). El scriva: «Las relaziuns da la Svizra cun l'UE n'èn mai stadadas uschè stentusas (...). La via bilaterala sa palesa sco via tschorva (...). I n'è mai stà uschè fadius d'aspirar a cunvegnes. 1992 ha il suveran svizzer refusà il SEE; oz munti in'ironia dal destin che gist quel SEE para la risposta la pli duvrabla a bleras dumondas. El dess in rom instituziunal ferm a las relaziuns cun l'UE. El pussibilitass segir d'acceder a la fiera da prestaziuns; quai fiss essenzial per il plaz da finanzas ed ils posts bancars da lavur (...). Per ils commembers da lez club pitschen è l'adesiun stada ordvart cunvegnetta. Il Liechtenstein e ses plaz da finanzas, per exempel, espriman lur satisfaziun senza retegentschas (...). Cun las cunvegnes bilaterals ha la Svizra surpiglià 80% dal cuntegn dal SEE, oravant tut la circulaziun libra da persunas. En plis cas avain nus vuschà duas giadas da

Harmonia u tensiun tranter la Svizra e l'Uniun europeica? KEYSTONE

vart la medema dumonda, per exempel l'AVS e l'adesiun a l'ONU» (p. 7). Tschellas commembras da la SEE èn l'Islanda e la Norvegia. Il quadern releva: «Tenor 43% da las persunas dumandadas duess la Svizra acceptar il barat automatic d'infurmaziuns cun ils pajais da l'UE areguard lur burgaisas e burgais che possedan daners en Svizra» (p. 21).

Ina crisa da valurs

Viceschefredactura Chantal Tauxe fa ina dumonda fundamentala cun il titel da sia contribuziun (p. 30): «Pertge datti l'UE?» Ella respunda: «La crisa da la zona da l'euro na pertutga betg mo la munaida e la rigur finanziaria. Adina daplì vegn'la er (...) ina crisa da valurs. Da tgi lain nus esser solidaris? dals Grecs che han pers tut? da las persunas pensiunadas da damaun? dals giuvens umans dischoccupads? da la carstgaunadad? da nagin? Sunter la Segunda guerra mundiala schev'ins: «Quai na lain nus mai pli vesair.» Tge muntava «quai»? Guerras tranter nazis, genocids, crims cunter l'umanitad. Ins ha pia promulgà la Convenziun europeica dals dretgs umans, creà il Tribunal europeic per ils dretgs umans, bajegià (...) l'UE. Ma il comment cas grec mussa che lez «quai» munta anc daplì: El cumpiglia era la situaziun che ha manà a la catastrofa da 1939-1945: La Germania umiliada, ils dictats finansials ch'il patg da Versailles [1919] l'ha sfurzà si, la snuavla inflaziun (...). Ins ha deplorablmain pers la schientscha istorica. Ins s'agita strusch che la partida nazista [Alva d'aur] ha guadagnà 21 mandats en il parlament grec. Ins sa vilenta strusch che ses schef [Nicolao Mihaloliacos] ha mess en dumonda il genocid dals gidieus (...). L'UE basegna segir ils plans da stimulaziun favurisads da François Hollande u Mario Monti. Dentant vegni urgent, a Bruxelles sco er en las 27 chapitalas da l'UE, che

las persunas responsablas da la politica fetschian endament la finamira da la construcziun europeica: I na sa tracta betg da schoglier las dumondas da stgomi grazia a la valuta unica, mabain da viver en pasch e prosperitad senza umiliar nagin.»

Da la Grezia a la Russia

En il medem senn s'exprima l'economist Sergio Rossi (Universitad da Friburg); Philippe Le Bé resumescha (p. 98): «I na gidass ni l'UE, ni la Grezia, sche questa bandunass l'euro e turnass tar la drachma (...). Ses imports da petroli e da materias primas, pajabels en dollars, e quels da bains e servetschs per sias interpresas, pajabels en euros, gnissan pli chars. Bliers manaschis pitschens e mesauns na pudessan pli sa lubir ils pretschs da produczion adina pli auts. Las bancas stuessan plinavant pajar lur debits en ina munaida svalitada; il stadi gia ruinà stuess la nazionalisar. Il product social brut crudass, e las entradas fiscalas na tanschessan betg pli per garantir servetschs publics minimalis (...). La Banca centrala greca stuess provocar in'inflaziun che ruinas tuttufatg il pajais (...). Ils martgads finansials sfurzassan si tschains insupportabels per ils debits dals pajais ils pli flavels da l'UE, sco il Portugal, la Spagna, l'Italia e l'Irlanda. La capacitad d'acquist da lur populaziuns chalass e la dischoccupaziun creschess (...). Rossi manegia che l'UE na mettia betg en dumonda ils plans da spargn sfurzads si a la Grezia. Pussaiavels fissan dentant in terz agid finanziel per investiziuns productivas, sco er terminis novs per restituir ils debits. Ins chapescha adina meglier, er en Germania, ch'i vul ina tscherta expansiun economica per ch'ìs pajais debitoris possian muntar puspè (...). Investiziuns en l'energia solara gidassan la Grezia e pussibilitassan a pajais sco la Germania da sa proverer cun energias regenerablas or da

la zona da l'euro empè da gas russ» (p. 98). Gea, la Russia (var 141 milliuns olmas!) Ina russofilia surfatga viva anc adina en Frantscha. Ina da las punts las pli bellas da Paris sur la Seine, bajegiada 1897-1900 tranter il 7avel e l'8avel circum da la citad, porta il num da zar Alexi III (1845-1894); lez discriminava ils linguatgs da las minoranzas etnicas u snegava schizunt lur existenza, per exempel quella da l'ucranais. Ina da las principals staziuns da metro a Paris (lingias 2, 5 e 7) ha num «Stalingrad». Il Franzos Georges Nivat, traductur d'Alexander Isajevitch Solschenizin (1918-2008), è stà professer da russ a l'Universitad da Genevra. Il numer spezial da «L'Hebdo» scriva che Nivat haja «bullà il mund academic e cultural, betg mo dal chantun, ma da l'entira Romandia, grazia als numerus inscuters e referats ch'el ha arranschà» (p. 187). El numna l'Ucraina (passa 45 milliuns olmas) «in pajais fitg grond, fitg vegl e fitg nov enina» (2); el renconuscha pia sia personalitad,

Immigraziun e politica europeica

In dals artitgels principals dal numer spezial da «L'Hebdo» reproducescha l'intervista da cuss. fed. Simonetta Sommaruga, realisada da Chantal Tauxe e Catherine Bellini (pp. 28-30). La lingia grossa da p. 28 citescha ina frasa da la politica socialdemocrata che circumscriba la dumonda essenziala: «L'immigraziun chali-rescha («échauffé») ils spierti da vegl enna.» Sommaruga punctuescha: «Per il stadi èsi tuttufatg da gavischar che la populaziun [indigena] e l'immigrada sa sentian bain ensemen; el duai promover la coesiun. L'immigraziun maina dispitas, ma evochescha era l'amur: Da trais maridaglias è ina binaziunala (...). L'immigraziun ha consequenzas per la fiera da lavur, ma er en autras domenas, per exempel areguard las abitaziuns. Perquai èsi uschè impurtant da prender mesiras

da sustegn per la circulaziun libra da persunas. Areguard la fiera da lavur duain ins cumbatter ils abus, cunzunt il dumping da pajas (...). Ils plis immigrants vegnan en Svizra perquai ch'ins als sporscha in contract da lavur. L'economia fishescha sezza il dumber giavischaivel dals lavurers (...). En ils onns novanta han ins entschavi a chapir che bliers esters ch'ins aveva engaschà eran restads (...). Insaquants vivevan tar nus dapi trenta onns e na discurrevan nagin linguatg nazional. Quels che perdevan lur post avevan tutta fadia per chattar in auter. Insaquants stuevan sa drizzar tar l'agid social. Quai manava expensas, na mo per ils immigrants, mabain er per ils pajataglias svizzers (...). Ils esters gidan daried a pajar nossa AVS. La Svizra, grazia a sia politica fiscal, attira interpresas che vegnan savens cun lur agen personal; quest paja taglias e consumescha en Svizra (...). L'economia che cloma lezza gliעד fitg qualifitgada duai era surpigliar ina certa respunsabladad per l'integrar» (p. 29). Sommaruga prova lura da giustifitgar las restricziuns da l'immigraziun or d'otg pajais da l'Europa centrala e da l'ost: «La Svizra fa blier per quels pajais. Ella paja ina milliarda CHF per lur svilup, sco contribuziun a la coesiun europeica» (p. 29). I descha tuttina da citar «L'autogoal helvétique», la «chronique» dal schurnalista vadais Jacques Pilet en «L'Hebdo» dals 25 d'avrigl 2012 (p. 65): «I sa tracta da mo 2000 permissiuns da dimora 'B' empè da 6000, e quai durant dus onns. Quai è ridicul (...). Ils Svizzers na sa fan nagina idea da l'effect simbolic da lur act meskin tar ils pievels da l'Europa centrala e da l'ost (...). I n'è tuttina betg giustifitgà d'umiliar uschia lavurers che vegnan (...) cun documents da legitimaziun en urden (...). L'UE na po betg tolerar ch'in auter pajais discriminescha sias burgaisas e ses burgais. Quai n'ha [la classa politica da] la Svizra betg chapì. Dieschmillis Tudests passan il Rain: Nagin problem. Diesch giadas damain vegnan da l'Europa da l'ost: A quests dat ins fridas (...). Schizunt la commissara europeica Catherine Ashton, ina calma Britannica, ha exprimi sia gritta cun plets vehemens.» Ashton n'è betg commissara, mabain anc daplì: «Auta represententanta da l'UE per ils fatgs esters e la politica da segirezza», pia scheffa da la diplomazia da l'UE.

Contracts internaziunals

Sommaruga, sco scheffa dal Departament federal da giustia e polizia, punctuescha ils avantatgs da la cunvegna da Schengen: «Pli baud controllav'ins mo 30% da la gliעד che passava noss cunfin. Sche nus vuessan controllar oz mintga persuna (1,3 milliuns) che fa quai, bloccassan nus il pajais e sia economia (...). Senza Schengen na pudessan nus betg pli acceder a tuttas infurmaziuns davart la criminalitad organisada» (p. 30). Ils 17 da zercladur vuschain nus davart in'iniziativa federala che di: «Il pievel duai decider davart contracts internaziunals.» Sommaruga: «Il pievel vuschia gia davart tuts contracts da relevanza fundamentala per il pajais: El vuschass en mintga cas davart l'adesiun a l'UE (...). Cur ch'ins metta cunvegnes en dumonda, dastga il pievel sa pronunziar sch'el ramassa 50 000 suttascripziuns per in referendum (...). Il cussegl federal concluda mintg'onn var 500 contracts internaziunals. Stuai vuschar per cunvegnes ch'ins na metta betg en dumonda, quai na rinforza betg la democrazia, anzi, questa vegn lura pli flavla» (p. 30).

1. Didier Philippe, *Petit lexique des fêtes religieuses et laïques*. Paris (Albin Michel, ISBN 2-226-13631-2) 2003, pp. 92-93, chavazzin «Pentecôte».
2. En: Georges Nivat, Vilen Horsky e Miroslav Popovitch (ed.), *Ukraine, renaissance d'un mythe national*. Genevra (Institut européen de l'Université de Genève, ISBN 2-940117-07-5) 2000, p.VI.